

BIJLAGE I.

De Anti-revolutionaire partij trad eerder dan eenige andere staatkundige partij in ons vaderland op met een uitvoerig program. Het program van beginselen (1878) vond in het eerste deeltje van deze verzameling een plaats. Hier volgen de beide belangrijke programma's bij de stembus van 1888 en 1891.

Door de Anti-revolutionaire partij werd den 15^{den} Februari 1888 vastgesteld het volgende Program van Actie en aangenomen eene resolutie, welke ook nu van beteekenis zijn.

Het Program van Actie bij de stembus van 1888.

Deel A.

1.

In zake het kiesrecht: wegneming van het onrecht, thans in het behoud van de vijf meervoudige districten gelegen; invoering van eene kieswet op billijker en minder beperkten grondslag; en herziening van het kiesrecht voor de gemeenteraden (grondslag van het kiesrecht en recht der minderheden).

2.

Ter eerbiediging van den dag des Heeren betere verzekering van de Zondagsrust.

3.

Het openstellen van de gelegenheid tot het optreden

van Kamers van arbeid op corporatieve grondslag ter voorlichting van de overheid; en het beschermen van den arbeid door de wet.

4.

In zake het onderwijs: schoolgeldheffing van wie betalen kan; inkrimping van de rijksinrichtingen voor middelbaar onderwijs, en van die voor de opleiding van onderwijzers; bezuiniging op de uitgaven der drie Rijks-universiteiten; herstel van gewetensvrijheid op schoolgebied voor den arme; en opheffing van den vaccinatedwang, althans voor de vrije scholen.

5.

Regeling bij de wet van de uitbetalingen, die geschieden krachtens art. 171 (168) van de Grondwet, mede ter bevordering van de rechtsgelijkheid.

6.

Gelijkmaking van den belastingdruk voor de verschillende bestanddeelen van het nationaal vermogen; vermindering van den druk der accijnzen (o. a. zout en zeep); en herziening van onze handelstarieven, ook in verband met de handelspolitiek van andere Mogendheden.

7.

Verbetering van het leven in de kazerne, zoo in Nederland als in de Koloniën; afschaffing van de plaatsvervanging, mits onder behoud van de noodige vrijstellingen; en betere regeling van de militaire rechtsverhoudingen.

8.

Breking met het dusver ten opzichte van den opium gevolgde stelsel; wegneming van hinderpalen, aan de zending in den weg gelegd; opheffing van de staatskerk in de koloniën; bevordering van de vrije ontwikkeling van handel, landbouw en nijverheid, mede ter wegneming uit de koffiecultuur en de landrente van den daarin voor de bevolking gelegen druk; eenheid van tolgebied tusschen het Rijk in en buiten Europa; en herziening van de comptabiliteitswet.

Deel B.

1.

Herziening van het Grondwetsartikel, regelende het kiesrecht, door alleen aan gezinshoofden (mits natuurlijk geen vrouwen) het kiesrecht toe te kennen.

2.

Herziening van de Grondwetsartikelen, regelende de vaststelling van het budget, teneinde te geraken tot splitsing van de uitgaven in vaste en jaarlijksche, met behoud van het recht voor de Staten-Generaal, om tot wijziging der eerste het initiatief te nemen, en de laatste, evenals de middelen daarvoor aan de Kroon te ontzeggen.

3.

Herziening van de Grondwetsartikelen regelende de verhouding van den Staat tot de Kerk, teneinde den financiëlen band tusschen den Staat en de Kerkgenootschappen los te maken.

4.

Herziening van het Grondwetsartikel regelende het

onderwijs; b. v. in den zin, waarin dit in Juni 1887 door het votum der Tweede Kamer reeds was aangewezen.

De resolutie.

De afgevaardigden van Anti-revolutionaire Kiesverenigingen, op 15 Februari uit alle oorden des lands in Deputaten-Vergadering te Utrecht saamgekomen, verklaren het ten diepste te betreuren, dat enkele belijders van den Christus, die eertijds met hen den strijd tegen *Ongeloof* en *Revolutie* streden, thans, juist op het oogenblik, waarop door Gods goede gunste het einde van de verdrukking van ons Christenvolk nabij en zeker was, gemeend hebben, zich van hun broederen te moeten afscheiden, openlijk of feitelijk de hand aan hun verdrukking te reiken en zoo de verantwoordelijkheid op zich te laden van de bestendiging van het geleden onrecht;

verklaren bovenal met een diep leedwezen, dat der ergernis nabij komt, bespeurd te hebben, hoe enkele hunner zich door bijzondere belangen of antipathiën verleiden lieten, om zelfs de Christelijke school, deze gave Gods aan ons Vaderland, monument van Christelijke toewijding en volharding, waaraan zelfs de tegenstander eere bood, als offer te vergen voor hun misnoegdheid;

verklaren, dat zij desniettemin, ook zonder hen, den strijd waarvoor Groen van Prinsterer het vaandel opstak, met aaneengesloten gelederen en in de kracht des Heeren Heeren willen voortzetten;

werpen van zich elk vermoeden, alsof 't bij dezen strijd tegen de Revolutie en voor het *Evangelie*, hunne bedoeling zou zijn voor eenige Kerkelijke fractie, welke ook, boven de andere, voordeel te verwerven;

en bidden het van de ontferming huns Gods af, dat, wierd *hun eenmaal* in dezen bangen strijd de overwinning geschonken, de vrucht dier zegepraal niet alleen aan hen, die thans mee optrekken maar ook aan hen, die thans van ons gingen, ten zegen moge strekken; geen ander loon voor hun inspanning, noch andere kroon na hun strijd begeerende, dan dat eenmaal weer *al het volk des Heeren* als een eenig man voor den Naam des Heeren moge staan, en zoo voor hunne als voor onze kinderen, tot in verre geslachten de erfenis bewaard moge blijven, die, naar uitwijzen onzer Landhistorie, in banger dagen eens door het bloed onzer martelaren wierd verworven.

Aldus aangenomen op de Deputatenvergadering van Anti-revolutionaire Kiesverenigingen, gehouden te Utrecht, op 15 Februari 1888.

Het Centraal Comité:

Dr. A. Kuyper, Voorzitter.

Mr. B. J. L. Baron de Geer van Jutfaas.

Assessor.

Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman. Assessor.

Mr. D. P. D. Fabius. Secretaris.

H. Waller. Penningmeester.

J. van Alphen.

W. Diemer.

E. W. Heyblom.

G. A. Hoogeveen.

Mr. L. W. C. Keuchenius.

Mr. Æ. Baron Mackay.

M. Noordtzij.

C. M. E. van Löben Sels.

J. A. Wormser.

Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck.